

อุปลักษณเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง
“ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์”

Metaphors of Dhamma in the “Pontreenares”
TikTok Channel

ผศ. ดร. รุ่งรัตน์ ทองสกุล

Waranya Siripothitanakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: rungrat.t@pkru.ac.th

จุฑารัตน์ อ่อนสุวรรณ

Jutharat Onsuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: jutharat100346@gmail.com

สุรียา ทองคำ

Suriya Thongkham

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, Phuket Rajabhat University

Email: rayasrisuriyagunung@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 16 กรกฎาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 10 สิงหาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 19 กันยายน 2568

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” เก็บรวบรวมข้อมูลใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม 2565 – 21 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 1,310 คลิป โดยเลือกแบบเจาะจงเฉพาะคลิปคำกลอนที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน มียอดวิว จำนวน 10,000 ครั้งขึ้นไป จำนวน 127 คลิป 189 คำกลอน และนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า การใช้อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ 11 มโนอุปลักษณะ ตามลำดับที่พบ ได้แก่ 1. ธรรมะ คือ การปลดพินธนาการ พบ 108 คำกลอน 2. ธรรมะ คือ การปกครอง พบ 29 คำกลอน 3. ธรรมะ คือ การทำสงคราม พบ 13 คำกลอน 4. ธรรมะ คือ การรักษาโรค พบ 9 คำกลอน 5. ธรรมะ คือ การดับความร้อน พบ 7 คำกลอน 6. ธรรมะ คือ การทำความสะอาด พบ 7 คำกลอน 7. ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร พบ 6 คำกลอน 8. ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด พบ 5 คำกลอน 9. ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม พบ 3 คำกลอน 10. ธรรมะ คือ การทำบุญ พบ 1 คำกลอน 11. ธรรมะ คือ การทำงาน พบ 1 คำกลอน ข้อมูลทั้ง 189 คำกลอน เป็นการสอนคุณธรรม และจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาที่มีความหมายโดยนัย ผู้รับสารจึงต้องตีความเพื่อให้เข้าใจสาร การใช้อุปลักษณะจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยอธิบายธรรมะที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่ายขึ้น

คำสำคัญ: อุปลักษณะ ธรรมะ คำกลอน TikTok พลตรีนเรศร์

Abstract

This research aimed to study metaphors related to Dhamma in the “Pontreenares” TikTok channel. Data were collected from all clips published on this channel between August 5, 2022 to November 21, 2024, totaling 1,310 clips. The study purposively selected only those clips that featured poetic verses presenting content related to Buddhist teachings and had received more than 10,000 views, resulting in 127 clips and 189 poems. All collected data were analyzed for metaphors related to Dhamma according to the specified issues.

The results of the study found that the use of metaphors related to Dhamma comprised 11 conceptual metaphors, listed in order of frequency as follows: 1. Dhamma as liberation, found in 108 poems; 2. Dhamma as governance, found in 29 poems; 3. Dhamma as warfare, found in 13 poems; 4. Dhamma as healing, found in 9 poems; 5. Dhamma as cooling or extinguishing temper, found in 7 poems; 6. Dhamma as cleaning, found in 7 poems; 7. Dhamma as eating, found in 6 poems; 8. Dhamma as dispelling darkness, found in 5 poems; 9. Dhamma as agriculture, found in 3 poems; 10. Dhamma as merit-making, found in 1 poem; 11. Dhamma as work, found in 1 poem. All 189 poems served as teachings on morality and ethics according to Buddhist principles, with meanings that were implicit. Thus, the audiences were required to interpret the messages in order to understand them. The use of metaphors was therefore one method that helped explain abstract Dhamma in a way that was easier to understand.

Keywords: Metaphor, Dhamma, Poem, TikTok, Pontreenares

1. บทนำ

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ช่วยให้การสื่อสารสะดวกและรวดเร็วขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลทั้งด้านบวก และลบ เช่น กระตุ้นพฤติกรรมเลียนแบบจากเนื้อหารุนแรง หรือล่อแหลม แต่หากใช้อย่างสร้างสรรค์ก็สามารถให้ความรู้ หลักธรรม และแนวคิด ที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอธรรมมีลักษณะเป็นนามธรรม เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวความคิด ความเชื่อ คนส่วนใหญ่จึงเข้าถึง และเข้าใจได้ยาก โดยเฉพาะการใช้คำศัพท์ ภาษาบาลี สิริมา เชียงขาวไว¹ กล่าวว่า คำศัพท์ทางพุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลี คนทั่วไปอาจไม่เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง และมองว่าพระสงฆ์เท่านั้นที่เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะที่ถูกต้อง ซึ่งการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันสามารถกระทำได้หลายวิธี โดยเฉพาะการนำเสนอธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้คนเข้าใจปัญหา และหลุดพ้นจากความทุกข์ ดังเช่น พลตรีนเรศร์ จิตรักษ์ แม้ไม่ใช่พระสงฆ์ แต่เป็นบุคคลหนึ่งที่สอนธรรมะผ่าน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์”² โดยใช้คำกลอน และเรื่องเล่าเกี่ยวกับหลักธรรมที่มีคติสอนใจ ด้วยวิธีการที่ทำให้ผู้ฟังสนใจใคร่รู้ และติดตามฟังอย่างต่อเนื่อง คำกลอนของท่านมีการใช้ “อุปลักษณ์” เพื่อทำให้ธรรมะที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ปิยภรณ์ อบแพทย³ กล่าวถึง “อุปลักษณ์ (Metaphor)” ตามแนวคิดด้าน ภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics) หมายถึง การทำความเข้าใจ และรับรู้ของสิ่งหนึ่งโดยใช้รูปภาษาซึ่งอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าอุปลักษณ์คือการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่ง โดยทั้งสองสิ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม ทางความหมายที่ต่างกัน เรียกสิ่งเปรียบว่า “วงความหมายต้นทาง (Source domain)”

1. สิริมา เชียงขาวไว, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปริญญาอักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), 1–2.
2. นเรศร์ จิตรักษ์, *ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์*, ออนไลน์, https://www.tiktok.com/@pontreenares?t=8rzqihZhiS&_r=1. [27 พฤศจิกายน 2567].
3. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 1.

หรือ “แบบเปรียบ (Vehicle)” และเรียกสิ่งที่ถูกเปรียบว่า “วงความหมายปลายทาง (Target domain)” หรือ “สิ่งที่ถูกเปรียบ (Tenor)”

การใช้อุปลักษณะอธิบายธรรมะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะธรรมะมักเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เป็นนามธรรมจึงเข้าใจได้ยาก เช่น การปฏิบัติธรรมหรือแนวคิดเกี่ยวกับทุกข์และสุข การใช้อุปลักษณะช่วยให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายขึ้น โดยนำเอาสิ่งที่ป็นรูปธรรมมาสื่อความหมาย เช่น การเปรียบเทียบ การฝึกจิตใจกับการขัดเลาหิน หรือการใช้ภาพดอกบัวที่โผล่จากโคลน เพื่อสื่อว่าแม้ชีวิตต้องเผชิญกับความยากลำบาก สามารถหลุดพ้นได้ด้วยการปฏิบัติธรรม การใช้อุปลักษณะจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนเข้าใจธรรมะได้ลึกซึ้งขึ้น และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความน่าสนใจในการศึกษา อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับ พลตรีเนเรศร์” เพื่อทำให้ทราบและเข้าใจถึงอุปลักษณะที่เกี่ยวกับธรรมะของ พลตรีเนเรศร์ จิตรักษ์ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” อันเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่ท่านนำเสนอ นั้น สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะอย่างไร รวมทั้งทำให้เข้าใจบริบทการใช้ภาษาในการนำเสนอธรรมะ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์”

3. ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธรรมะเป็นหลักธรรมที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต ดังแนวคิดธรรมะของ พระทองพจน์ ธีธมฺโม (พรมราช), ธิติวุฒิ หนัณมี และเกียรติกศักดิ์ สุขเหลือ⁴ กล่าวถึงการดำเนินชีวิตประจำวันว่าย่อมมีโอกาสร่วมกับสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการอยู่ในสังคมที่มีผู้คนจำนวนมาก ย่อมเกิดปัญหาที่แตกต่างกันไปตามสภาพความคิดที่แตกต่างกัน การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็น

4. พระทองพจน์ ธีธมฺโม (พรมราช) และคณะ, “หลักสัปปุริสธรรมกับการไขวิกฤติปัญหาสังคม”, *วารสารสมาคมศิษย์เก่า*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561), 52.

การศึกษารัชนีผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ธรรมะโดยใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของ Lakoff & Johnson (1980) ซึ่งอ้างถึงในการศึกษาของสิริมา เชียงเขาวัว⁵ เรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะของท่านพุทธทาส 2. เพื่อศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ธรรมะของท่านพุทธทาส 3. เพื่อศึกษาที่มาของมโนอุปลักษณ์ธรรมะของท่านพุทธทาส ผลการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะพบว่า สะท้อนมโนอุปลักษณ์ธรรมะ 10 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ 1. ธรรมะ คือ การดับความร้อน 2. ธรรมะ คือ การปกครอง 3. ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร 4. ธรรมะ คือ การทำสงคราม 5. ธรรมะ คือ การปลดพันนาการ 6. ธรรมะ คือ การรักษาโรค 7. ธรรมะ คือ การเดินทาง 8. ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม 9. ธรรมะ คือ การทำความสะอาด และ 10. ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด มโนอุปลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับธรรมะของท่านพุทธทาสว่า ธรรมะคือหน้าที่ของชีวิต เราจึงต้องเข้าใจและตระหนักรู้ในธรรม รวมถึงเลือกหัวข้อธรรมซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือแก้ไขปัญหามาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นไปอย่างราบรื่นปราศจากปัญหา การศึกษาของปิยภรณ์ อบแพทย⁶ ศึกษาเรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ 2. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ ผลการศึกษาพบว่า มุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะสะท้อนมโนอุปลักษณ์ ข้อมูลผลงานของพระธรรมอาจารย์ 6 ท่าน ท่านละ 10 เล่ม รวมทั้งสิ้น 60 เล่ม ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะสะท้อนมโนอุปลักษณ์หลากหลาย เช่น (ชีวิต คือ การเดินทาง) (ชีวิต คือ การเรียนรู้) และ (ชีวิต คือ สิ่งมีค่า) เป็นต้น

5. สิริมา เชียงเขาวัว, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปรัชญาอักษรศาสตร์ดุสิต*, 1-2.

6. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, 1.

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เก็บข้อมูลจากคลิปช่อง TikTok “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” โพสต์ระหว่างวันที่ 5 สิงหาคม 2565 - 21 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 1,310 คลิป คัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคำกลอนนำเสนอหลักธรรมะ และมียอดวิว 10,000 ครั้งขึ้นไป โดยไม่พิจารณายอดแชร์และยอดไลก์ ในกรณีที่พบคลิปซ้ำจะเลือกเฉพาะคลิปที่โพสต์ครั้งแรก เก็บข้อมูล ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 127 คลิป 189 คำกลอน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลจากการถอดเสียงคลิปจาก Tik Tok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” ซึ่งปรากฏเนื้อหาคำกลอน ชื่อตอน วันที่เผยแพร่ รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะของธรรมะที่พบ โดยนำแนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณะเชิงมนิทัศน์ของ (Lakoff & Johnson, 1980) อ้างถึงใน สิริมา เชียงเซา⁷ เรื่องอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ จากนั้นจึงจัดกลุ่มถ้อยคำอุปลักษณะเป็นมนิทัศน์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แสดงความเชื่อมโยงมนิทัศน์ด้วยแผนผังภาพ รวมทั้งคิดเป็นร้อยละ

4.4 การเขียนรายงานผลการวิจัย

เขียนรายงานผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

4.5.1 **ธรรมะ** หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนให้มนุษย์ประพฤติดี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นธรรมะที่ปรากฏอยู่ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรศร์” ประกอบด้วย

7. สิริมา เชียงเซา, “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปริณญาอักษร ศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, 1-2.

4.5.1.1 การดับความร้อน หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สิ่งที่ร้อนอยู่ในใจซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ปรารถนากลายเป็นความสงบ ความสันติ

4.5.1.2 การปกครอง หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยควบคุมกิเลสความต้องการของมนุษย์ไม่ให้มีอำนาจอยู่เหนืออารมณ์ ความรู้สึก

4.5.1.3 การรับประทานอาหาร หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์อิ่มท้อง มนุษย์ต้องพึงพาธรรมะเข้ามาช่วยคัดกรองอาหาร และขจัดอุปสรรคในการรับประทานอาหาร

4.5.1.4 การทำสงคราม หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการต่อสู้กับกิเลสที่เข้ามาครอบงำจิตใจ จึงต้องกำจัดกิเลสนั้นออกไป

4.5.1.5 การปลดพันธนาการ หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการปลดปล่อยสิ่งที่ห่อหุ้มจิตใจของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องรู้จักปล่อยวางเพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์

4.5.1.6 การรักษาโรค หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลสุขภาพเจ็บป่วยทางกาย และใจ ซึ่งอาจทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิต หรือตายทั้งเป็น

4.5.1.7 การทำเกษตรกรรม หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมคุณภาพของผลผลิตเปรียบเสมือนเทคนิควิธีการจัดการด้านการเกษตร

4.5.1.8 การทำความสะอาด หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยชำระล้างสิ่งสกปรกที่อยู่ในจิตออกไป ทำให้จิตเบิกบาน และมีชีวิตที่สงบสุข

4.5.1.9 การกำจัดความมืด หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการกำจัดสิ่งที่มองไม่เห็น ความไม่รู้ ความโง่เขลา รวมถึงสิ่งที่มนุษย์ไม่พึงปรารถนา ธรรมะจึงเสมือนแสงสว่างที่กำจัดสิ่งเหล่านั้นออกไป

4.5.1.10 การทำบุญ หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา และทำความดี

4.5.1.11 การทำงาน หมายถึง ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจดี ความสำนึกในคุณค่า และความมีสติ

4.5.2 อุปลักษณ์ หมายถึง การทำความเข้าใจ และรับรู้ของสิ่งหนึ่งโดยใช้รูปภาษาซึ่งอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง หรือการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่ง

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏตามลำดับที่พบ ดังนี้

5.1 ธรรมชาติ คือ การปลดพันธนาการ

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การปลดพันธนาการ” กับ “ธรรมชาติ” พบ 108 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 57.14 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมชาติ คือ การปลดพันธนาการ	
วงความหมายต้นทาง [การปลดพันธนาการ]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมชาติ]
- โกรธ คือ โง่ โมโห คือ บ้า ยึด ทำลาย ติด วาจา ถืออำนาจ	→ กิเลส
- จะซื้อเอาชีวิตก็ไร้ผล คิดดีพูดดีทำดี จะส่งรื่องรำพันกันไฉน คนดิมศีล 5 ตัดให้ขาด ม้วย เท่ากัน ฟันฝ่าฝ่าฟัน สร้างกุศลผลอนันต์ อย่าเพ่งตัดสินใจ กรรมนำชี้เราเห็นให้เป็นไป จงรู้จักรักตัวเอง มุ่งอบรมบ่มนิสัยธรรมประจำตนจะเป็นมงคล จงฝึกฝนตั้งรับภัยให้ตีพังก่อแต่กรรมดี ทนคน มีแต่วันเห็นห่างอย่ากลางแครงหน่ายหนี ต้องทั้งกาย ทำบุญ บุญเก่า จงรื้ออ่านแก้จนเป็นคนพอ จิตจึงพิสุทธิ์จำปวงต้นหา	→ การที่จิตปราศจากกิเลส
- กรรม สงบ สละ ทุกข์หลุดเพราะปล่อย	→ ผลของการปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 1 ธรรมชาติ คือ การปลดพันธนาการ

ตัวอย่างที่ 1 “... ตัดให้ขาดปรารถนาหาสิ่งใด เพียรจงได้ดังประสงค์ที่ตรงดี”

(อันความคิดวิद्याเหมือนอาวุธ, 3 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์ คือ “ตัดให้ขาด” เปรียบการปลดปล่อยหรือยุติสิ่งหนึ่งอย่างเด็ดขาด การตัดขาดนี้หมายถึงการละวางความยึดมั่นถือมั่น และความปรารถนาที่ผูกมัดจิตใจ ทำให้จิตเป็นอิสระ ไม่ถูกร้อยรัดด้วยความ

อยากหรือกังวล ในทางธรรมะการตัดให้ขาดคือการปล่อยวางอกุศลทั้งหลาย เพื่อให้เข้าถึงความสงบและความจริง เป็นหนทางสู่ความหลุดพ้น และความสุขที่แท้จริงจึงไม่ใช่แค่การเลิกแต่คือการหลุดจากพันธนาการทางใจอย่างแท้จริง

5.2 ธรรมะ คือ การปกครอง

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การปกครอง” กับ “ธรรมะ” พบ 29 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 15.34 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การปกครอง	
วงความหมายต้นทาง [การปกครอง]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ชนะ ปกครอง อำนาจ ธรรมนำ ยุติธรรม ศีล 5 ความรู้ ความตระหนี่ พาล พุติ พุติชั่ว บัณฑิตไม่แบ่ง ภรรยา แก่แล้วก็ขุนขวเป็นฟางผ้า รักษะไรหรือจะแท้เท่าแม่ รัก แม่เอื้อเกื้อกุลลูก คบคนดี พ่อแม่	→ อุปสมะ : การควบคุม
- ทาส เศรษฐี ผู้ใหญ่ ลูกน้อง กษัตริย์	→ จิต
- สัตว์ส่วน ควรระวังเอาไว้ใช้ปัญญา อย่าสำคัญมั่นจิต คิดว่าซึ่ง	→ สติปัญญา 4 : การไม่ประมาท
- จิตใจเคืองขุน	→ การขาดการปกครอง

ภาพที่ 2 ธรรมะ คือ การปกครอง

ตัวอย่างที่ 2 “ถ้าพุทฺธิมีคณเขกราบไหว้ ชนะใจผู้ฟังไม่กังขา ถ้าพุทฺธร้ายคนต่างตั้ง
นินทา อย่าพุทฺธจาหยาบคายทำลายตัว”

(คำหยาบคือคำต่ำ, 2 มกราคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์คือ “ชนะ” เปรียบเทียบการชนะใจด้วยวาจาที่ดี มีเมตตา และมีเหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ปกครองหรือผู้นำที่ใช้ธรรมะในการสื่อสาร คำว่า “ชนะ” จึงสะท้อนให้เห็นว่าการปกครองที่แท้จริงคือการชนะใจคนด้วยคุณธรรมไม่ใช่อำนาจและนี่คือแก่นแท้ของธรรมะในการปกครอง

5.3 ธรรมะ คือ การทำสงคราม

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำสงคราม” กับ “ธรรมะ” พบ 13 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 6.88 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำสงคราม	
วงความหมายต้นทาง [การทำสงคราม]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่	→ กิเลส : ความโลภ
- ตายทำดียอมได้ดี หัวซุกก็ยอมได้ซู้ บางคนชาตินี้มี คดีเยอะ	→ ผลของการปฏิบัติธรรม
- ความดีทั่วไปต้องผินใจทำ ดีได้ชั่วก็ได้ชั่วตัวนำพา เขาตั้งใจนอนผิน วัน ๆ หนึ่งได้อะไรใหม่มาเสริม อยู่ให้คนรัก จากให้คนอาลัย คนรู้น้อยค่อยยอวดแ่ง แบ่งสำคัญ มีความเพียรเสมอไม่ผลอใจใฝ่ต่ำ สอน ลูกกตัญญูรู้ถูกผิด ดาบคม	→ การกำหนดจิต

ภาพที่ 3 ธรรมะ คือ การทำสงคราม

ตัวอย่างที่ 3 “แย่งอาหารการกิน แย่งถิ่นกันอยู่แย่งคู่กันพิชิต แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่”
(ได้อะไรจากโรงศพ, 3 สิงหาคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะ คือ “แย่ง” สะท้อนการแย่งชิงสิ่งต่าง ๆ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย หรืออำนาจ นำไปสู่ความขัดแย้ง และความไม่สงบในสังคม แสดงถึงความโลภ การไม่ยอมรับความจริงของชีวิต ในทางธรรมะการแย่งชิงเป็นผลของความอยากเกินควร เป็นเหตุแห่งทุกข์ และกรรมที่ไม่ดี

5.4 ธรรมะ คือ การรักษาโรค

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การรักษาโรค” กับ “ธรรมะ” พบ 9 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 4.76 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การรักษาโรค	
วงความหมายต้นทาง [การรักษาโรค]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- พระท่านฉีดยาขึ้นทางจิต ตัดอาวุธทางปัญญา ออก กำลังกายทุกวัน	→ อนัตตา
- หลีกเลี้ยงคนพาล บูชาธรรมพระสัมมา ให้รู้ทันเอาไว้ แก้ จงหาทางพูดใหม่	→ การปฏิบัติธรรม
- สุขภาพกายดี สุขภาพจิตเด่น ร่มเย็นเป็นสุข	→ การหายจากโรค

ภาพที่ 4 ธรรมะ คือ การรักษาโรค

ตัวอย่างที่ 4 “ออกกำลังกายทุกวัน... ให้เหงื่อไหลออกมาหาผล...”

(ออกกำลังกายทุกวัน, 26 ตุลาคม 2566)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย คือ “ออกกำลังกาย” เปรียบกับการดูแลสุขภาพด้วยสติ และวินัย สอดคล้องกับหลักธรรมที่เน้นการรักษาร่างกายให้แข็งแรง การออกกำลังกายจึงไม่ใช่แค่การดูแลสุขภาพกาย แต่ยังเป็นการฝึกจิตให้อยู่ในสมถะเป็นการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่ความสุข และความสงบของชีวิต

5.5 ธรรมะ คือ การดับความร้อน

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การดับความร้อน” กับ “ธรรมะ” พบ 7 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.70 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การดับความร้อน	
วงความหมายต้นทาง [การดับความร้อน]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ร้อน	→ กิเลส
- ร่ม	→ การดับความทุกข์
- เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส	→ การเผชิญกับกิเลส
- คราวแพมี	→ ความไม่เที่ยง
- ร่างที่นอนโลง	→ ความไม่เที่ยง

ภาพที่ 5 ธรรมะ คือ การดับความร้อน

ตัวอย่างที่ 5 “รุ่มไม่เย็นพักผ่อนหายร้อนอาด รุ่มเงาญาติเย็นสบายหายเจ็บเหงา...”
(ความสำคัญของ “รุ่ม”, 17 มิถุนายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์ คือ “รุ่ม” เปรียบกับการบรรเทา ความร้อนทั้งทางกายและใจ โดยเฉพาะความร้อนในใจ เช่น ความโกรธ ความว้าวุ่น ความเหนื่อยล้า ซึ่งเป็นความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ ธรรมชาติ ครอบครัว หรือธรรมะ ช่วยดับความร้อนเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง

5.6 ธรรมะ คือ การทำความสะอาด

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำสะอาด” กับ “ธรรมะ” พบ 7 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.70 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำความสะอาด		
วงความหมายต้นทาง [การทำความสะอาด]		วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- เน่าเหม็น	➡	กิเลส
- หน้าที่ จิตมัน มองแต่ดี	➡	การที่ทำให้จิตดี
- ขยัน กุศล	➡	การปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 6 ธรรมะ คือ การทำความสะอาด

ตัวอย่างที่ 6 “อารมณ์อย่าให้บูดในตอนเช้า อย่าให้เน่าในตอนเพล อย่าให้เหม็นในตอนค่ำ ไม่ขึ้นฉ้อตอนกลางคืน โศกสะอื้นเมื่อใกล้แจ้ง ตื่นมายิ้มแห้ง ๆ ทั้งวัน”

(คติธรรมสำหรับทุกชีวิต, 21 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์ คือ “บูด เน่า และเหม็น” เปรียบกับการรักษาความสะอาดความบริสุทธิ์ทั้งในร่างกายและจิตใจ ธรรมะสอนให้เราดูแลใจให้สะอาด ปราศจากความโกรธ ความอาฆาต และความทุกข์ เปรียบเสมือนการทำความสะอาดเพื่อป้องกันความเสื่อมสภาพ และความสกปรก ทั้งนี้ จะช่วยให้จิตใจสงบ และมีความสุขอย่างแท้จริง

5.7 ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การรับประทานอาหาร” กับ “ธรรมะ” พบ 6 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 3.17 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร	
วงความหมายต้นทาง [การรับประทานอาหาร]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- รส	→ อธิบาท 4 : ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
- เรออย่าหลง น้ำแกง น้ำปลา ต้มน้ำเปล่า กิน	→ การตัดวงจรของการเกิดทุกข์
- ข้าวมันปลาใหม่	→ ความสุขฉาบฉวย
- กลิ่นคาวเหม็น	→ สิ่งที่มากระทบจิต
- ขโมยกิน	→ กิเลส

ภาพที่ 7 ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร

ตัวอย่างที่ 7 “ยามเข้าป่าเสกคากันข้างไร่ ให้ขึ้นต้นไม้ก็ด้วยช่วยคากา เห็น
น้ำแกงขวนหมด รสโอชา ก็ให้เติมน้ำปลาอีกด้วยช่วยนับแกง”
(ชีวิตนี้ต้องมีคู่, 8 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย คือ “น้ำแกง น้ำปลา” เปรียบกับการใช้ชีวิต และปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต เหมือนการปรุงอาหารให้พอดีด้วยเครื่องปรุงที่เหมาะสม สื่อถึงการเลือกใช้วิธีหรือเครื่องมือที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างราบรื่นและสมดุล

5.8 ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การกำจัดความมืด” กับ “ธรรมะ” พบ 5 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 2.65 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพ และตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด

(รู้ให้จริงอย่าเพียงรู้ฉาบฉวย, 17 กันยายน 2567)

5.9 ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม

ภาพที่ 9 ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม

(ข้อคิดเพื่อชีวิตต่อสู้อย่างดี, 12 กันยายน 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ คือ “เก็บเกี่ยว” เปรียบเทียบถึงขั้นตอนสำคัญในกระบวนการทำเกษตร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของความเพียร ความอดทน และความตั้งใจอย่างต่อเนื่อง การเก็บเกี่ยวไม่ใช่เพียงแค่การรับผลผลิตทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงหลักธรรมะในการดำเนินชีวิตที่สอนให้เรามีความตั้งมั่น มีวินัย และไม่ท้อถอยในการทำงานหรือเป้าหมายใด ๆ คำว่าเก็บเกี่ยวจึงเป็นตัวแทนของธรรมะในการทำเกษตรที่เน้นการเพียรพยายามและอดทน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและความสุขในชีวิต

5.10 ธรรมะ คือ การทำบุญ

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำบุญ” กับ “ธรรมะ” พบ 1 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 0.53 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมะ คือ การทำบุญ	
วงความหมายต้นทาง [การทำบุญ]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมะ]
- ตักบาตร	หลุดพ้นจากกิเลส

ภาพที่ 10 ธรรมะ คือ การทำบุญ

ตัวอย่างที่ 10 “ตักบาตร คือ บุญใหญ่แผ่ไพศาล ตักบาตร คือ บุญเพิ่มเสริมส่งงาน ตักบาตรบุญเบิกบานงานรุ่งเรือง ตักบาตรต่ออายุพระศาสนา...”

(ทำไมต้องทำบุญตักบาตร, 9 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์คือ “ตักบาตร” เปรียบกับการตักบาตรว่าเป็นการทำบุญที่มีความหมายลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ แต่ยังส่งเสริมให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการงานและจิตใจ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สนับสนุนพระสงฆ์ ช่วยสร้างบุคคลผู้มีปัญญาและคุณธรรมในสังคม การตักบาตรจึงถือเป็นธรรมะในรูปแบบของการกระทำที่ส่งผลดีทั้งต่อตนเอง และสังคมโดยรวม

5.11 ธรรมชาติ คือ การทำงาน

แสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของ “การทำงาน” กับ “ธรรมชาติ” พบ 1 คำกลอน คิดเป็นร้อยละ 0.53 จาก 189 คำกลอน ปรากฏดังภาพและตัวอย่างต่อไปนี้

ธรรมชาติ คือ การทำงาน	
วงความหมายต้นทาง [การทำงาน]	วงความหมายปลายทาง [ธรรมชาติ]
- ตื่นเช้าได้งานหลาย ตื่นสายได้งานน้อย	การเผชิญกับกิเลส

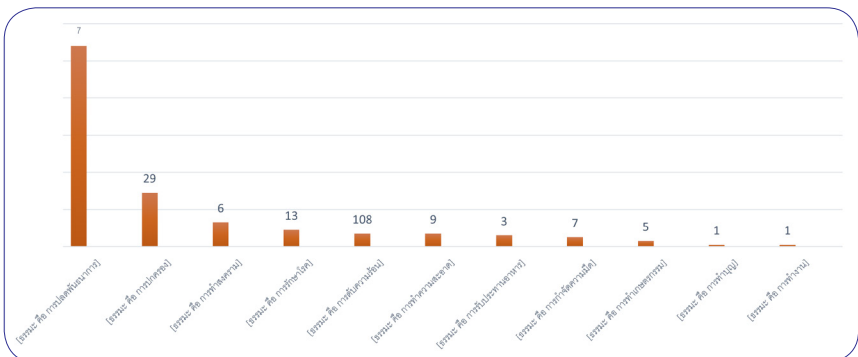
ภาพที่ 11 ธรรมชาติ คือ การทำงาน

ตัวอย่างที่ 11 “ตื่นเช้าได้งานหลาย ตื่นสายได้งานน้อย นักปราชญ์นอนสี่เศรษจันนอนหก ยากนอนแปด ถ้าหมกกับแรดที่จจะนอนทั้งวัน”

(ลักษณะของคนเก่งแต่ไม่แกร่ง, 3 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะคือ “ตื่นเช้าได้งานหลาย” เปรียบเทียบว่าคนที่รู้จักใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ขยันขันแข็งมักจะประสบความสำเร็จในชีวิต ในทางตรงกันข้ามคนที่ขี้เกียจหรือไม่จัดการเวลามักพบกับความล้มเหลว ข้อความนี้จึงเน้นว่าการทำงาน ความมีวินัยเป็นธรรมชาติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

มโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติของพลตรีเนตร จำนวน 11 มโนอุปลักษณะ ปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 จำนวนคำกลอนที่ปรากฏอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมชาติของพลตรีเนตร

6. สรุปผล และอภิปรายผล

ผลการศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมะของพลตรีนเรศร์ 127 คลิป 189 คำกลอน แยกเป็นประเด็น 11 มโนอุปลักษณะ ตามลำดับที่พบ ได้แก่ ธรรมะ คือ การปลดพันธนาการ ธรรมะ คือ การปกครอง ธรรมะ คือ การทำสงคราม ธรรมะ คือ การรักษาโรค ธรรมะ คือ การดับความร้อน ธรรมะ คือ การทำความสะอาด ธรรมะ คือ การรับประทานอาหาร ธรรมะ คือ การกำจัดความมืด ธรรมะ คือ การทำเกษตรกรรม ธรรมะ คือ การทำบุญ และธรรมะ คือ การทำงาน

เมื่อนำผลการวิจัย อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” ไปเปรียบเทียบกับการศึกษาเรื่อง อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ของสิริมา เชียงขาวไว⁸ พบว่ามีส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ มีประเด็นอุปลักษณะ ธรรมะ คือ การเดินทาง ในขณะที่อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะ ใน TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีนเรศร์” มีประเด็น ธรรมะ คือ การทำบุญ และธรรมะ คือ การทำงาน อุปลักษณะ 3 ประเด็นข้างต้น มีความแตกต่างกัน ส่วนอุปลักษณะในประเด็นอื่น ๆ จำนวน 9 ประเด็น พบว่ามีลักษณะเหมือนกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นพระภิกษุซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแตกฉาน จึงมีการใช้คำอุปลักษณะการเดินทางที่สื่อความหมายถึงความตาย ในขณะที่พลตรีนเรศร์มุ่งเน้นข้อคิดการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน

การใช้อุปลักษณะในหนังสือธรรมะและสื่ออื่น ๆ ช่วยให้เข้าใจคำสอนที่เป็นนามธรรม ได้ง่ายขึ้น โดยสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชีวิตและธรรมะในหลายรูปแบบ เช่น ชีวิตคือการเดินทาง หรือธรรมะคือการปลดพันธนาการ ซึ่งไม่เพียงอธิบายแนวคิดแต่ยังส่งเสริมการปรับพฤติกรรมตามหลักธรรม งานวิจัยของปิยภรณ์ อบแพทย⁹ พบว่าอุปลักษณะในหนังสือธรรมะสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่หลากหลาย ขณะที่งานวิจัยใน TikTok

8. สิริมา เชียงขาวไว, “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”, *ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต*.

9. ปิยภรณ์ อบแพทย, “อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*.

ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเรศร์” แสดงให้เห็นอุปถัมภ์ที่สะท้อนธรรมะในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การปกครองและการทำสงคราม นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับอุปถัมภ์ในเพลงไทยของศรณชนก ศรีแก้ว¹⁰ และในละครโทรทัศน์ของสาธิต ทรงทรัพย์¹¹ ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้อุปถัมภ์ช่วยสะท้อนแนวคิด ค่านิยม และอารมณ์ในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าอุปถัมภ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารแนวคิดและกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ เช่น TikTok ช่อง “ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเรศร์” สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสังฆรักษ์ภพิทยา ญาณธโร¹² ที่ชี้ว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้ทันสมัยและเข้าถึงผู้คนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โทรศัพท์มือถือและการถ่ายทอดสด ซึ่งช่วยให้ผู้คนศึกษาธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลาตามหลัก “อกาลิก” นอกจากนี้พรพิมล จอโฆชาอุดม¹³ พบว่ากลยุทธ์เผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีตเน้นการใช้พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ และสังฆานุภาพ โดยปรับใช้ตามบริบทยุคสมัยต่าง ๆ ขณะที่การศึกษาของ พลตรีเรศร์ สะท้อนมุมมองธรรมะในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติที่นำไปใช้ในยุคนี้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การสอนธรรมะสามารถทำได้หลายช่องทาง เช่น การบรรยายหรือเทศนาช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะลึกซึ้งจากคำอธิบายของผู้มีความรู้ การปฏิบัติธรรม เช่น การทำสมาธิ หรือการฝึกสติช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมะจากประสบการณ์จริง การเขียนหนังสือหรือบทความทำให้ผู้เรียนศึกษาหลักธรรมได้

10. ศรณชนก ศรีแก้ว, “อุปถัมภ์เชิงมนต์เสน่ห์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย: การเปรียบเทียบมนต์เสน่ห์ของผู้ที่มีสถานภาพต่างกันที่มีต่อบุคคลที่สาม”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561).
11. สาธิต ทรงทรัพย์, “อุปถัมภ์เชิงมนต์เสน่ห์เกี่ยวกับเมียหลวงและเมียน้อยในละครโทรทัศน์ไทย”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2564).
12. พระครูสังฆรักษ์ภพิทยา ญาณธโร, “ศึกษาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล” *ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561).
13. พรพิมล จอโฆชาอุดม, “การวิเคราะห์กลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก”, *ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565).

สะดวก การสอนผ่านสื่อออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลา ช่องทางเหล่านี้ทำให้ธรรมะเข้าถึงผู้คนได้หลากหลายรูปแบบ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนธรรมะ การสอดแทรกหลักธรรมะ การทำความเข้าใจหลักธรรมะที่สามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

ควรศึกษาข้อมูลการนำเสนอของพลตรีเนเรศร์ ช่วงหลังจาก พ.ศ. 2567 เนื่องจากท่านเป็นบุคคลที่ค้นคว้าข้อมูลอย่างกว้างขวาง ท่านอาจใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และก้าวหน้าตามยุคสมัยเพิ่มเติม ดังนั้น การศึกษาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันอาจทำให้เห็นมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะของบุคคลที่มีชื่อเสียงในแวดวงอาชีพอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

- เนเรอร์ จิตรรักษ์. ข้อคิดดี ๆ กับพลตรีเนเรอร์. ออนไลน์. <https://www.tiktok.com/@pontreenares?t=8rzqiuhiZhiS&r=1>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- ปิยภรณ์ อบแพทย. “อุปถัมภ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. ออนไลน์. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=1867480>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พรพิมล จอโกชาอุดม. (2565). “การวิเคราะห์กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก”. ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565. ออนไลน์. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/view/260622>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร. “ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล”. ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2564. ออนไลน์. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/249930>. [27 พฤศจิกายน 2567].
- พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช), ธิติวุฒิ หมั่นมี และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ. “หลักสัปปุริสธรรมกับการไขวิกฤติปัญหาสังคม”. วารสารสมาคมศิษย์เก่า. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2561). 51–65. ออนไลน์. <https://gradpol.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2023/03/30>. (2567, 27 พฤศจิกายน).
- ศรณชนก ศรแก้ว. (2561). “อุปถัมภ์เชิงมนต์ศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย: การเปรียบเทียบมนต์ศน์ของผู้ที่มีสถานภาพต่างกันที่มีต่อบุคคลที่สาม”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561. ออนไลน์. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/121545>. [27 พฤศจิกายน 2567].

- สิริมา เชียงเขาวัว. “อุปลักษณะเกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ”
ปริญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556. ออนไลน์.
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/11592?attempt=2&>
[27 พฤศจิกายน 2567].
- สาธิต ทรงทรัพย์. “อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับเมียบหลวงและเมียน้อยในละคร
โทรทัศน์ไทย”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2564. ออนไลน์. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3512>.
[27 พฤศจิกายน 2567].